

Vastaanottaja
Senaatti-kiinteistöt

Asiakirjatyyppi
Luontoarvio

Päivämäärä
13.12.2019

Viite
1920003583

SENAATTI-KIINTEISTÖT VAALAN VANKILAN ASEMAKAAVA-ALUEEN LUONTOARVIO

SENAATTI-KIINTEISTÖT VAALAN VANKILAN ASEMAKAAVA-ALUEEN LUONTOARVIO

Projekti **Vaalan vankilan asemakaava**
Projekti nro **1920003583**
Vastaanottaja **Senaatti-kiinteistöt**
Asiakirjatyyppi **Luontoarvio**

Päivämäärä **13.12.2019**
Laatija **Katariina Urho**
Tarkastaja **Jussi Mäkinen**

Ramboll
Länsikatu 15
80110 JOENSUU

P +358 20 755 611
F +358 20 755 6201
<https://fi.ramboll.com>

SISÄLTÖ

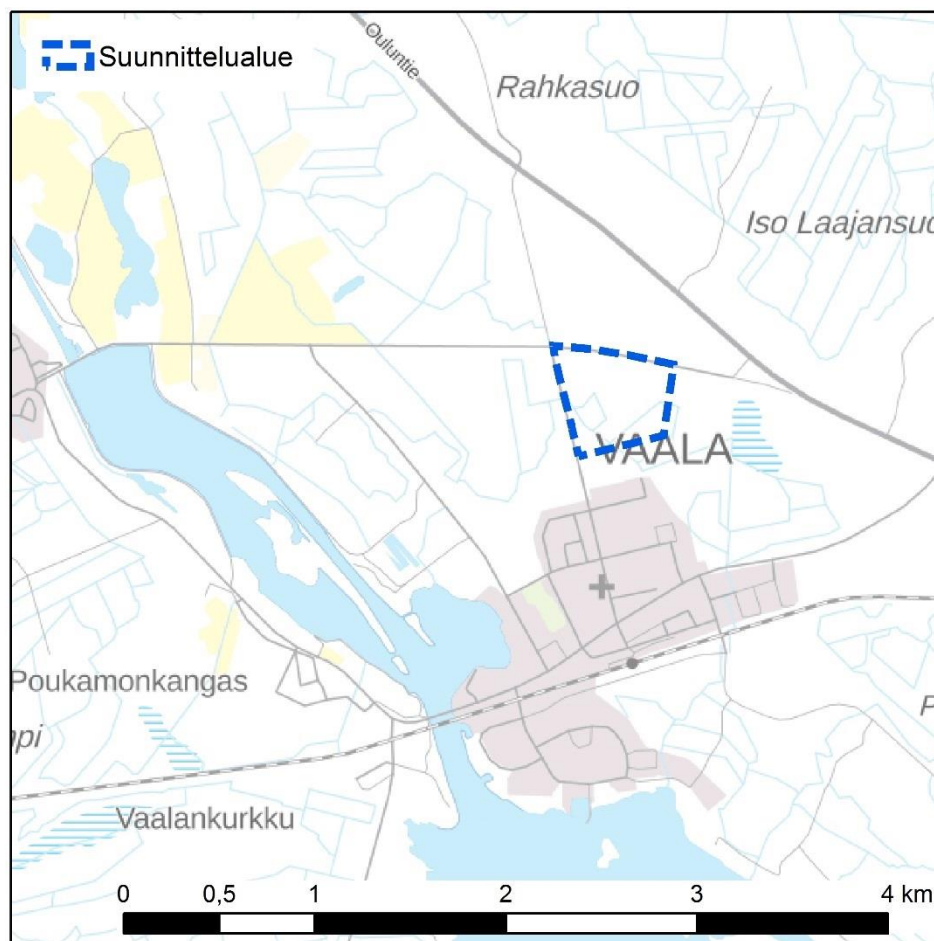
1.	Johdanto	2
2.	Menetelmät	4
3.	Tulokset	5
3.1	Luonnonsuojelualueet	5
3.2	Uhanalaiset ja luontodirektiivin IV(a)-liitteen lajit	5
3.3	Suunnittelualueen yleiskuvaus, kasvillisuus ja luontotyypit	5
4.	Johtopäätökset	8
5.	Lähteet	9

1. JOHDANTO

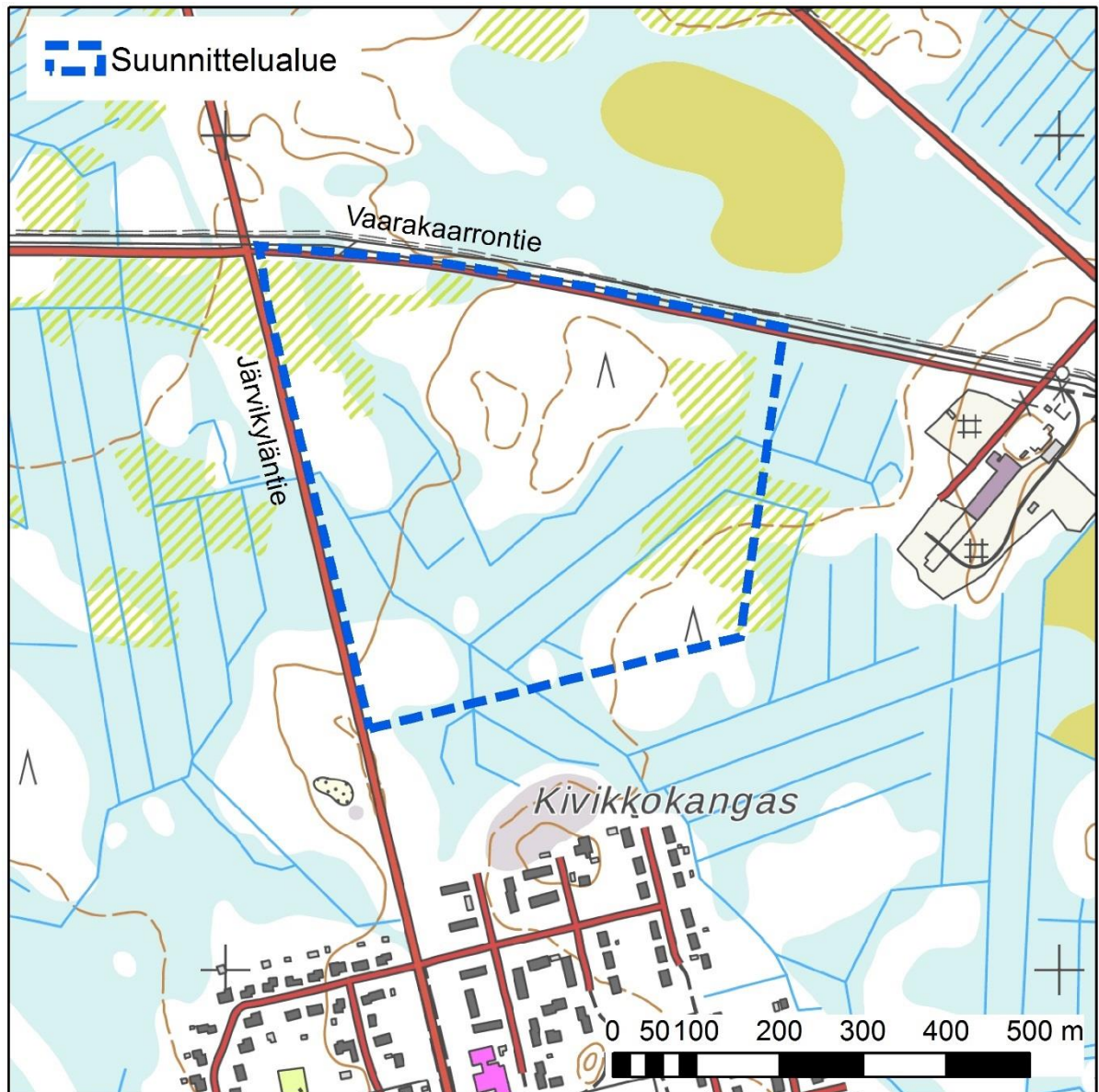
Syksyllä 2019 on käynnistetty kaavoitusprosessi uuden vankilan rakentamiseksi Vaalan kuntaan elinkaarensa päähän tulleen Pelson vankilan tilalle. Tämä luontoarvio on laadittu Senaatti-kiinteistöjen toimeksiannosta kaavoituksen ja suunnittelutyön tueksi sekä taustatiedoiksi.

Senaatti-kiinteistöt on luonut systemaattisen toimintamallin ja ohjeistuksen luontoselvitysten laatimiseen ja kiinteistöjen luontoarvojen määrittelemiseksi. Senaatti-kiinteistöt teettää kiinteistöilleen luontoarvioita ja kolmen tasoista luontoselvityksiä: suppea, perustasoinen ja kohdennettu. Tämä luontoarvio on tehty Senaatti-kiinteistöjen luontoselvitysohjetta (2017) noudattaen. Ohjeen mukaisesti luontoarviossa ammattitaitoinen luontoselvittäjä perehtyy käytettävissä olevien tietokantojen kautta kohteen mahdollisiin luontoarvoihin ja tekee kohteeseen tutustumiskäynnin. Luontoarvion tarkoituksena on luoda yleiskäsitys kohteen luontotyypeistä ja kohteessa mahdollisesti esiintyvistä silmällä pidettävistä tai uhanalaista eliölajeista ja erityisesti arvioida varsinaisen luontoselvityksen tekemisen tarve. Luontoarvion maastotöistä ja raportoinnista on vastannut luonnontieteiden fil. yo (biologia) Katariina Urho Ramboll Finland Oy:sta.

26 hehtaarin laajuinen suunnittelualue sijoittuu Vaalan keskustaajaman läheisyyteen sen pohjoispuolelle. Suunnittelualue rajautuu lännessä Järvikyläntiehen, pohjoisessa Vaarakaarrontiehen ja etelässä sekä idässä metsätalousalueisiin. Suunnittelualueen sijainti ja rajaus on esitetty kuvissa 1-1 ja 1-2.

Kuva 1-1. Suunnittelualueen sijainti.

Kuva 1-2. Suunnittelualueen rajaus.

2. MENETELMÄT

Tämä luontoarvio perustuu olemassa olevaan tietoon ja suunnittelualueelle 17.10.2019 tehtyyn maastokäyntiin. Ennen maastokäyntiä arvioitiin arvokkaiden luontokohteiden esiintymispotentiaalia alueella ja määritettiin maastokartoituksen painopistealueet lähtöaineiston, sekä peruskartta- ja ilmakuvatulkinnan pohjalta. Lähtöaineistona käytettiin Suomen ympäristökeskuksen ja Suomen metsäkeskuksen avoimia paikkatietoaineistoja, Suomen lajitietokeskuksen Laji.fi -portaalia, Luonnonvarakeskus LUKE:n monilähteen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) kartta-aineistoa, Maanmittauslaitoksen kartta-aineistoja sekä Vaalan keskustaajaman osayleiskaavaa varten laadittuja selvityksiä.

Maastokäynnillä suunnittelualue kierrettiin jalkaisin havainnoiden alueen luonnon ominaispiirteitä ja luontoarvoja. Maastokäynnin ajankohdan (17.10.2019) asettamista rajoituksista johtuen, kartoituksen pääpaino oli uhanalaisten ja muiden suojelullisesti arvokkaiden lajien potentiaalisten kasvupaikkojen ja elinympäristöjen tunnistamisessa. Lisäksi kartoituksessa keskityttiin erityisesti uhanalaisiin luontotyyppeihin (Kontula & Raunio 2018), luonnonsuojelulain 29 §:ssä mainittuihin suojeltuihin luontotyyppeihin, metsälain 10 § tarkoittamiin erityisen tärkeisiin elinympäristöihin ja vesilain 2. luvun 11 § mukaisiin luontotyyppeihin. Kasvillisuutta havainnoitiin vuodenajan sallimissa rajoissa.

3. TULOKSET

3.1 Luonnonsuojelualueet

Suunnittelualan välittömässä läheisyydessä ei sijaitse luonnonsuojelualueita tai Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita. Lähin luonnonsuojelulain nojalla perustettu luonnonsuojelualue sijaitsee yksityismailla Oulujärven Kalikka-nimisessä saarella noin viisi kilometriä suunnittelualueesta etelään (YSA991402 Oulujärvi/Kalikka). Lähin Natura-alue, Oulujärven saaret ja ranta-alueet (FI1200104, SAC), muodostuu useista erillisistä osa-alueista ja sijaitsee lähimmillään noin 4,5 kilometrin etäisyydellä suunnittelualueesta sen eteläpuolella. Valtaosa kyseisestä Natura-alueesta sisältyy valtakunnalliseen rantojen suojelemaan (RSO110107 Oulujärven saaristot), joka on valtionmailla toteutettu ulkoilulain mukaisena valtion retkeilyalueena. Retkeilyalueen saarissa on luonnontilaisen kaltaisia metsiä, ohutturpeisia luhtaisia nevoja ja pienialaisia rämeitä ja korpia. Omaleimaisuutta lisäävät merenrannikon luontotyyppijä muistuttavat dyynialueet.

Suunnittelualan välittömässä läheisyydessä ei sijaitse kansainvälisesti (IBA-alueet) tai kansallisesti (FINIBA-alueet) tärkeitä lintualueita. Lähin luokiteltu lintualue, Nimisjärven FINIBA-alue, sijaitsee yli 4,5 kilometriä suunnittelualueesta lounaaseen.

3.2 Uhanalaiset ja luontodirektiivin IV(a)-liitteen lajit

Suunnittelualueelta tai sen välittömästä läheisyydestä ei ole tiedossa aikaisempia havaintoja uhanalaisista lajeista (suull. tied. Maarit Vainio). Laji.fi -portaaliin on tallennettu useita lajihavaintoja suunnittelualan läheisyydestä. Havainnot eivät kuitenkaan koske luonnonsuojelullisesti huomionarvoisia lajeja. Myöskään tämän selvityksen yhteydessä ei tehty havaintoja uhanalaisista tai muista luonnonsuojelullisesti huomionarvoisista lajeista.

Suunnittelualueella ei sijaitse kosteikoita tai vesistöjä, jotka soveltuisivat luontodirektiivin liitteessä IV(a) mainittujen sudenkorentojen, sukeltajakuoriaisten, viitasammakon tai saukon lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi, eikä liito-oravan elinympäristöksi soveltuvia lehtipuustoisia tai kuusivaltaisia metsiä.

Suunnittelualueella tai sen läheisyydessä ei ole lepakoiden ruokailualueiksi erityisen hyvin soveltuvia ympäristöjä. Suunnittelualan avoimet ympäristöt, kuten metsänuudistusalojen reunamat, mäntyvaltaisten metsiköiden pienaukot ja läheiset tiet ovat lähinnä pohjanlepakon hyödynnettävissä. Pohjanlepakko on Suomen yleisin ja laajimmalle levinnyt lepakkolaji. Pohjanlepakot ovat sopeutuvaisia ja viihtyvät hyvin monenlaisissa kulttuuriympäristöissä, myös voimakkaasti muokatuissa ja rakennetuissa ympäristöissä. Vaalan keskustajaman ja sen rakennusten tarjoamien potentiaalisten päiväpiilopaikkojen läheisyydestä johtuen suunnittelualueella todennäköisesti liikkuu ja ruokailee ainakin satunnaisesti yksittäisiä lepakoita. Suunnittelualan sijainnin, alueella esiintyvien luontotyyppien ja puustorakenteen perusteella on kuitenkin epätodennäköistä, että suunnittelualueella sijaitsevat lepakoille tärkeitä ruokailualueita. Suunnittelualueella ei sijaitse rakennuksia, jotka soveltuisivat lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi.

3.3 Suunnittelualan yleiskuvaus, kasvillisuus ja luontotyypit

Suomen eliomaantieteellisessä aluejaossa suunnittelualue sijoittuu keskiboreaaliseen vyöhykkeeseen ja siinä edelleen Pohjanmaa-Kainuun alueelle. Suomen suoaluejaossa suunnittelualue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaan aapasuoalueelle.

Suunnittelualuetta hallitsevat laajat mäntytaimikot ja metsänuudistusalat. Varttuneempaa puustoa tavataan lähinnä turvamailla ja niiden reunamilla, kivennäismailla vain yksittäisiä säästöpuita tai

puuryhmiä. Valtapuulaji alueella on mänty. Sekapuuna kasvaa paikoin yksittäisiä kitukasvuisia kuusia sekä niukasti, tai puolukkaturvekankailla paikoin runsaamminkin, koivuja. Vallitsevana kasvupaikkatyypinä alueella on kuivahko kangas. Variksenmarja-puolukkatyyppin (EVT) kuivahkoissa kangasmetsissä kenttäkerroksen runsaslukuisimpia lajeja ovat puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*), variksenmarja (*Empetrum nigrum*) ja kanerva (*Calluna vulgaris*) sekä valoisissa taimikoissa lisäksi metsälauha (*Avenella flexuosa*), maitohorsma (*Chamaenerion angustifolium*) ja kevätpiippo (*Luzula pilosa*). Kivikkoisilla kumpareilla tavataan myös kuivien kangasmetsien kasvillisuutta.

Suunnittelualan turvemaat ovat kivennäismaiden tapaan metsätalouskäytössä. Suot ja kankaiden soistumat ovat kauttaaltaan metsäojitettuja ja vesitaloudeltaan muuttuneita. Ojituksen seurauksena puuston kasvu on parantunut ja harvennus- sekä päätehakkuita on tehty yleisesti myös turvemailla. Metsäojitetuilla alueilla aluskasvillisuus ja lajien runsaussuhteet ovat muuttuneet merkittävästi alkuperäisestä vähintään pohjakerroksen osalta. Paikoin suon kuivuminen on edennyt turvekangasvaiheeseen asti, eikä alkuperäinen suotyyppi ole enää tunnistettavissa. Yleisimpiä suunnittelualueella ovat erilaiset rämemuuttumat (kangasräme-, isovarpuräme- ja tupasvillarämemuuttumat) sekä puolukka- ja varputurvekankaat. Suunnittelualueen eteläisimmissä osissa tavataan myös karuja nevarämemuuttumia, joilla puusto on vielä harvaa ja rahkasammalet vallitsevia (Kuva 3-1). Metsäsammalet, jäkälät sekä mätäspintojen rahkasammalet ovat kuitenkin jo runsastuneet, ja suoarvut levittäytyneet nevapinnoille vallaten alaa välipintaiselta ja lyhytkortiselta kasvillisuudelta kuten tupasvillalta (*Eriophorum vaginatum*), tupasluikalta (*Trichophorum cespitosum*), rahkasaralta (*Carex pauciflora*), kalvakkarahkasammalelta (*Sphagnum papillosum*) ja rämerahkasammalelta (*Sphagnum angustifolium*). Rämemuuttumilla kenttäkerroksen kasvillisuutta hallitsevat isovarvut, runsaimpana suopursu (*Rhododendron tomentosum*), tai harvemmin tupasvilla (tupasvillarämemuuttumilla). Suopursun, juolukan (*Vaccinium uliginosum*), vaiveron (*Chamaedaphne calyculata*) ja suokukan (*Andromeda polifolia*) lisäksi lajistoon kuuluu metsävarpuja, muurain (*Rubus chamaemorus*), tupasvilla sekä kangasrämemuuttumilla myös pallosara (*Carex globularis*) ja virpapaju (*Salix aurita*).

Kuva 3-1. Harvapuustoista karua nevarämemuuttumaa suunnittelualueen eteläosassa.

Kuva 3-2. Metsänuudistusalueiden reunustama kangasrämemuuttuma suunnittelalueen keskiosassa.

Kuva 3-3. Puolukaturvekangasta suunnittelalueen eteläosassa.

4. JOHTOPÄÄTÖKSET

Suunnittelualue muodostuu pääosin kuivahkon kankaan mäntytaimikoista sekä metsäojitetuista rämemuuttumista ja turvekankaista. Alue on metsäojitusten ja muiden metsätaloudellisten hoitotoimien muokkaamaa. Suunnittelualueella esiintyvät metsä- ja suoluontotyypit ovat vesitaloudeltaan muuttuneita ja poikkeavat puustorakenteeltaan, lajien runsaussuhteiltaan, toiminallisuudeltaan ja/tai muilta ominaispiirteiltään merkittävästi vastaavasta luonnontilaisesta luontotyypistä. Selvityksen perusteella suunnittelualueella ei sijaitse metsälain 10 §:n tarkoittamia erityisen arvokkaita elinympäristöjä, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaisia arvokkaita vesiluontotyyppisiä, luonnonsuojelulain 29 §:n suojaamia luontotyyppisiä, luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia uhanalaisia luontotyyppisiä eikä muita arvokkaita luontokohteita, jotka tulisi ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

Kartoitusalueelta ei myöskään ole tiedossa havaintoja uhanalaisista tai muista luonnonsuojelullisesti huomionarvoisista eliölajeista. Suunnittelualue muodostuu metsätaloudellisesti hoidetuista kangasmetsistä, tienpientareista ja metsäojitetuista vesitaloudeltaan muuttuneista karuista suoalueista, joilla uhanalaisten lajien esiintymistodennäköisyys on alhainen. Suunnittelualueella ei esiinny vanhoja metsiä, lehtoja, harjumetsiä eikä luonnontilaisia runsas- tai keskiravinteisia soita, joille uhanalaisten metsä- ja suolajien esiintyminen on keskittynyt.

Suunnittelualueella ja sitä reunustavien teiden yllä todennäköisesti liikkuu ja ruokailee ainakin satunnaisesti yksittäisiä lepakoita ja mahdollisesti myös luontodirektiivin liitteessä IV(a) mainittuja suurpetoja. Tärkeiden ruokailualueiden tai lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sijainti suunnittelualueella on kuitenkin epätodennäköistä. Muiden direktiivilajien osalta suunnittelualue ei täytä lajien elinympäristövaatimuksia tai sijaitse lajien levinneisyysalueen ulkopuolella. Näin ollen lisäselvityksien tekemistä alueelle ei pidetä tarpeellisena.

5. LÄHTEET

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 703 s.

Kansallinen vieraslajistrategia. Maa- ja metsätalousministeriö 2012, Helsinki. 126 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 – Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2 - luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 5/2018. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö, Helsinki. 925 s.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996.

Luontodirektiivi 92/43/ETY.

Metsälaki 1093/1996.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1-278.

Pöyry Environment Oy 2006. Vaalan yleiskaavan luontoselvitys.

Sierla, L, Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742, Luonto ja luonnonvarat, s. 114.

Suomen lajitietokeskus 2019. Laji.fi-portaali. <http://laji.fi/> Viitattu 17.10.2019.

Suomen metsäkeskus 2019. Avoimen metsätiedon karttapalvelu. <https://www.metsaan.fi/karttapalvelut>. Viitattu 15.10.2019.

Suomen ympäristökeskus 2019. Ympäristökarttapalvelu Karpalo. http://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto. Viitattu 15.10.2019.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen Ympäristökeskus. Ympäristöopas 109. 196 s.

Vainio Maarit (ylitarkastaja, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus) kirjallinen tiedonanto 2.9.2019 koskien uhanalaisten lajien esiintymistä.

Vesilaki 587/2011.

Ympäristöhallinnon OIVA-ympäristö- ja paikkatietopalvelu: www.ymparisto.fi